

NUTQ NUQSONLARIGA EGA BO'LGAN BOLALAR

Eshmatova Rayxon Baxtiyor qizi

Nukus davlat pedagogika instituti Maxsus pedagogika: logopediya yo'nalishi

2-kurs

Annotatsiya: *Maktabgacha yoshdagi nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar lug'ati ustida ishlash usullari, surat bilan ishlash yo'llari berilgan.*

Kalit so'zlar: *Nutq nuqsoni, lug'at, surat, tarbiyachi, so'z boyligini boyitish.*

Nutq bolalariga ega bo'lgan bolalar nutqi zaif bolalar degan ma'noni bildiradi. Bu mavzu muhim, chunki u samarali muloqot qilishda kurashayotgan bolalar duch keladigan qiyinchiliklarga oydinlik kiritadi. Biz uchun bu bolalarni tushunish va qo'llab-quvvatlash, ular o'zlarining to'liq salohiyatlarini ro'yobga chiqarishlari uchun juda muhimdir. Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalar ko'pincha o'z fikrlarini og'zaki ifoda etishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu umidsizlikka va hatto ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin. O'rta maktab o'quvchilari sifatida biz ularga hamdardlik va sabr-toqatli bo'lish orqali bu bolalar uchun yanada inklyuziv muhit yaratishda rol o'ynashimiz mumkin. Nutqning buzilishi turli yo'llar bilan namoyon bo'lishi va rivojlanish kechikishi, jismoniy nuqsonlar yoki nevrologik kasalliklar kabi turli omillar tufayli yuzaga kelishi mumkinligini tan olish muhimdir. Ushbu buzilishlarning asosiy sabablarini tushunib, biz ta'sirlangan bolalarni yaxshiroq qo'llab-quvvatlashimiz va himoya qilishimiz mumkin. Bolalarda nutq buzilishlarini bartaraf etishda erta aralashuv muhim ahamiyatga ega. Ushbu muammolarni yoshligida aniqlash va hal qilish orqali biz bolalarning muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga va ularning salohiyatini cheklashi mumkin bo'lgan to'siqlarni engib o'tishga yordam bera olamiz.

Nutq terapiyasi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun keng tarqalgan aralashuvdir. Maxsus texnika va mashqlar orqali nutq terapevtlari bolalarning artikulyatsiyasini, tilni tushunishlarini va umumiy muloqot qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi. O'rta maktab o'quvchilari sifatida biz nutq terapiyasidan o'tayotgan tengdoshlarimizni tushunish va dalda berish orqali qo'llab-quvvatlashimiz mumkin. Ota-onalar va o'qituvchilar ham nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Qo'llab-quvvatlovchi va g'amxo'rlik qiluvchi muhit yaratib, ular bolalarga kuch va qobiliyatlarini ishonchli his qilishlariga yordam beradi. O'rta maktab o'quvchilari nutqida nuqsoni bo'lgan sinfdoshlari uchun ittifoqchi va himoyachi bo'lish orqali ushbu qo'llab-quvvatlovchi muhitga hissa qo'shishlari mumkin. Maktablarda nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning ehtiyojlarini qondiradigan inklyuziv amaliyotlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega. Bu yordamchi texnologiyalardan foydalanishni ta'minlash, sinfda qo'shimcha yordam taklif qilish yoki tengdoshlarning murabbiylik dasturlarini tashkil etishni o'z ichiga olishi mumkin. O'rta maktab o'quvchilari sifatida biz ushbu inklyuziv

amaliyotlarni himoya qilishimiz va yanada inklyuziv maktab hamjamiyatini yaratish ustida ishlashimiz mumkin.

Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalar o'ziga xos kuchli va qobiliyatlarga ega, ular nishonlanishi va qadrlanishi kerak. Ularning kuchli tomonlariga e'tibor qaratish va muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini taqdim etish orqali biz bolalarga ishonch va o'zini o'zi hurmat qilishlariga yordam bera olamiz. O'rta maktab o'quvchilari sifatida biz nutqida nuqsoni bo'lgan tengdoshlarimizning iste'dodini yuzaga chiqarish va turli tadbirlarga jalb etish orqali ularni qo'llab-quvvatlashimiz mumkin. Biz o'rta maktab o'quvchilari sifatida nutq buzilishlari haqida o'zimizni tarbiyalashimiz va yanada inklyuziv va tushunadigan jamiyat yaratishga intilishimiz muhim. Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar duch keladigan muammolar haqida xabardorlikni oshirish orqali biz ushbu shaxslarga hamdardlik, qabul qilish va qo'llab-quvvatlashni rivojlantirishimiz mumkin. Keling, barcha talabalar uchun, ularning qobiliyatlari va qiyinchiliklaridan qat'i nazar, yanada inklyuziv va mehmondo'st muhit yaratish uchun birgalikda harakat qilaylik. Bugungi jamiyatda bolalarda nutqning buzilishi muammosi ta'sirlangan shaxslarning rivojlanishi va farovonligiga potentsial ta'siri tufayli katta e'tiborga sazovor bo'ldi. Duduqlanish yoki artikulyatsiya kabi nutqida qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar ko'pincha o'zbek tilida "nutq joylariga ega bo'lgan bolalar" deb nomlanadi. Bu atama jismoniy, kognitiv yoki hissiy omillar tufayli muloqot qilishda kurashayotgan bolalarga tegishli.

Nutq muammolariga ega bo'lgan bolalar deb atalgan bolalar ijtimoiy, akademik va hissiy rivojlanishida bir qator qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Muloqotdagi qiyinchiliklar umidsizlikka, izolyatsiyaga va o'zini past baholashga olib kelishi mumkin, chunki bolalar o'zlarini ifoda etishda va boshqalar bilan samarali muloqot qilishda qiynalishi mumkin. Bundan tashqari, nutq buzilishlari akademik natijalarga ta'sir qilishi mumkin, chunki talabalar sinf muhokamalarida qatnashish, ko'rsatmalarga rioya qilish yoki yozma topshiriqlarni bajarishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. O'qituvchilar, ota-onalar va sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning o'ziga xos ehtiyojlarini tan olishlari va ularga tegishli yordam va resurslarni taqdim etishlari muhimdir. Erta aralashuv nutq muammolarini hal qilishda va bolalarda samarali muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Nutq terapiyasi, yordamchi texnologiyalar va individual ta'lim rejalari nutqlariga ega bo'lgan bolalarning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishda muhim rol o'ynashi mumkin.

Bundan tashqari, jamiyat uchun nutq buzilishlarini yo'q qilish va muloqot bilan kurashayotgan shaxslarni tushunish va qabul qilishga yordam berish juda muhimdir. Nutq yozuvlariga ega bo'lgan bolalarning tarqalishi va ta'siri haqida xabardorlikni oshirish orqali biz nutqida muammolari bo'lgan bolalar uchun yanada qamrab oluvchi va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishimiz mumkin. Bunga nutq terapiyasi xizmatlarini moliyalashtirishni ko'paytirishni targ'ib qilish, samarali aralashuvlar bo'yicha tadqiqotlarni rag'batlantirish va o'qituvchilar uchun muloqot qilishda qiyinchiliklarga duch kelgan talabalarni qanday qo'llab-quvvatlash bo'yicha treninglar o'tkazish kiradi. Nutqlariga ega bo'lgan bolalar duch keladigan qiyinchiliklar va to'siqlarga qo'shimcha

ravishda, bu shaxslarning kuchli tomonlari va chidamliligini tan olish muhimdir. Nutqda nuqsoni bo'lgan ko'plab bolalar o'zlarining muloqot muammolarini bartaraf etishda ijodkorlik, qat'iyat va qat'iyatni namoyon etadilar. Ushbu nutqlariga ega bo'lgan bolalar bilan bolalarning kuchli tomonlarini ta'kidlab, erishgan yutuqlarini nishonlash orqali biz ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam berishimiz va hayotning barcha sohalarida muvaffaqiyat qozonishimiz mumkin. Bolalardagi nutq buzilishlari va muloqot muammolarini o'rganayotgan aspirant sifatida ushbu mavzuga hamdardlik, hamdardlik va barcha shaxslar uchun tenglik va inklyuzivlikni targ'ib qilishga sodiqlik bilan yondashish juda muhimdir. Nutqlariga ega bo'lgan bolalarning ehtiyojlarini himoya qilish va ularning tajribasidan xabardorligini oshirish va tushunishini oshirish orqali biz barcha a'zolar uchun, ularning muloqot qobiliyatidan qat'i nazar, yanada adolatli va qo'llab-quvvatlovchi jamiyatni yaratishga yordam bera olamiz.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, nutq muammolariga ega bo'lgan bolalar tengdoshlari kabi imkoniyatlar, qo'llab-quvvatlash va hurmatga loyiqdirlar va biz o'qituvchilar, ota-onalar va himoyachilar sifatida ularning rivojlanishi uchun zarur resurslar va tadbirlarni olishlarini ta'minlashimiz kerak. Nutqda nuqsoni bo'lgan bolalarning o'ziga xos ehtiyojlari va kuchli tomonlarini tan olish orqali biz barcha shaxslar qadrlanadigan va o'z potentsialini to'liq ro'yobga chiqarish huquqiga ega bo'lgan yanada inklyuziv va adolatli jamiyatni yaratishga yordam bera olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Алексеева М.М., Яшина Б.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высших и сред.пед. учеб. заведений - 3-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 400с.
2. Ауурова М.У. Korreksion ishlar metodikasi ma'ruza matni. T.: 2001.
3. Бондаренко А.К. Дидактические игры в детском саду: Кн. Для воспитателя дет. сада. -2_е изд., дораб. - М.: Просвящение, 1991.
4. Бондаренко А.К. Словесные игры в детском саду. Пособие для воспитателя детского сада. М., Просвящение, 1974.